

Kanser Hastalarının Alternatif Bir Tedavi Yöntemi Olarak Dua Tercihi

Muradiye Varol¹

Öz

20. yüzyıla kadar olan dönem modern tıp ile alternatif tıp birbirini reddettiği yaklaşımlar içinde geçmiş, 20 yy. sonlarına gelindiğinde bu iki yaklaşım barışçıl bir şekilde birbirlerini sorgular duruma gelmişlerdir. Alternatif bir tedavi yöntemi olan ve alternatif tedavi yöntemleri arasında insanların en sık başvurduğu yöntem olarak kabul edilen dua, araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu araştırma kemoterapi tedavisi alan kanser hastalarının dua eğilimlerinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara Onkoloji Hastanesinde kemoterapi tedavisi alan ve 18-60 yaş aralığında bulunan 14 kanser hastası oluşturmaktadır. Verilerin elde edilmesinde, araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu 8 sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin içerik analizi ile değerlendirildiği araştırma sonucunda, kemoterapi sırasında hastalıkla başa çıkma yöntemi olarak hastaların dua fenomenine çok sık başvurduğu, tedavi süresince duaya yönelimin arttığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarının hastanelerde oluşturulan/oluşturulması planlanan manevi destek birimlerine yol gösterici olması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dua, kanser, tedavi

Prayer Choice as an Alternative Treatment Method of Cancer Patients

Abstract

Up to the 20th century, modern medicine and alternative medicine rejected each other. these two approaches came to question each other peacefully. Prayer, which is an alternative treatment method and accepted as the most frequently used method among alternative treatment methods, constitutes the subject of research. This research was conducted in order to determine the tendency of prayers of cancer patients who received chemotherapy treatment. The study group of study consisted of 14 cancer patients who received chemotherapy treatment at Ankara Oncology Hospital and were between 18-60 years of age. In the acquisition of the data, interview form consisting of 8 open-ended questions prepared by the researcher was used. As a result of the researches in which the data were evaluated by content analysis, patients frequently resorted to the prayer phenomenon as the method of coping with the disease during chemotherapy, and it was seen that the heading was increased during the treatment. It is thought that the results of the research will contribute in terms of guiding the spiritual support units that are formed / formed in the hospitals.

Key Words: Prayer, cancer, treatment

Giriş

20. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan modern tıp yöntemlerindeki önemli gelişmeler, alternatif tedavi yöntemleri ile ilgilenenleri modern tıp ile alternatif tıbbi entegre etmeye sevk etmiştir. Bunların yanında modern tıp ile ilgilenenler de alternatif tedavi uygulamalarının doğrudan reddedilmesi yerine, bilimsel olarak sorgulanmasına olumlu yaklaşmış ve hasta için yarar

¹ Sorumlu Yazar: Muradiye Varol, Doktora öğrencisi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Türkiye:muradiyevoroll@gmail.com

sağlayacak kanıtlı uygulamaları klinik yöntemlere entegre etme düşüncesi içine girmişlerdir. Özellikle kanser gibi tedavi ve takip süreci ciddi olan bir hastalıkla başa çıkmada hastalara fayda sağlayacak uygulanabilir, güvenilir ve etkin maliyetli yöntemlerin denenmesi ve uygulanması önemlidir.

Eski kadim medeniyetlerden beri, psikolojik ve fiziksel bazı hastalıkların, modern tıp haricinde, müzik, manevi telkin, dua ve kutsal metinlerin okunması yolu ile tedavi edilebileceğine inanılmıştır. Özellikle son yüzyılda Batı'da gerçekleştirilen klinik araştırmalar dua vasıtası ile şifanın mümkün olabileceğini göstermiştir. Duanın birey psikolojisi üzerindeki etkisini bir başa çıkma metodu olarak belirten Levine, dua yapmanın bazı sorunlarla mücadelede pasif bir başa çıkma yöntemi olarak algılansa da çoğu durumlarda aktif bir başa çıkma metodu olduğu görüşü üzerinde yoğunlaşmaktadır (Levine, 2008, s. 86). Günümüz modern dünyasında gelindiğinde duanın evrensel bir fenomen olduğu net bir şekilde görülmektedir (Horozcu, 2010, s. 28).

Dua yapanın bireyin psikolojik yapısında oluşturduğu pozitif duygular, yalnızca kendisi için değil yanı sıra yaşamın doğal süreci içinde de anlamlı ve yararlı duygulardır. Bir isteği karşılama ya da huzur bulma anlamında duanın işlevsel değeri yüksek olsa da Tanrı bireyin gerçekleşmesini istediye onu önce dua ile istetebilir gibi düşünülse de bireyin ihtiyaç hissetmediği bir zamanda yaptığı duadan almış olduğu psikolojik haz daha fazla olabilmektedir (Albayrak, Acuner ve Seyhan, 2014, s. 366). Dua kişinin aciz olduğu anlarda her şeye muktedir olandan, kendini birçok bilinmezlik içinde hissettiğinde her şeyi bilen bir güçten yardım talep etmektedir. Dua ile içsel ses daha iyi duyulabilmekte ve sorunları aşma konusunda umut tazelenmektedir. Meydana eğlen zorlukları yenme umudu ve bu yolda verilen mücadele, bireyi kuvvetli kılan önemli bir unsurdur. Duanın sağlık üzerinde meydana getirdiği etkiler, birey sağlığına ait iki ana kategoride ele alınabilir. Birincisi sağlık olgusu ile ilk akla gelen beden, diğeri ise irtibatlı olmakla beraber çoğu araştırmaya konu olan ruh sağlığıdır. Eski kadim medeniyetlerden itibaren insanların en ufak bir baş ağrısında olduğu gibi, kanser gibi ciddi hastalıklarda da fizyolojik sorunların tedavisi için duaya yönelmeleri söz konusudur.

Birey ruh ve bedenden meydana gelen bir varlıktır. Bireyin ruhsal yaşamında oluşan durumlar bedenini etkileyebileceği gibi, fizyolojik olarak meydana gelen durumlar da ruhsal yaşamını etkileyebilmektedir. Bilimsel araştırmalar, beden-ruh ilişkisini ortaya koymakta ve ruhun hayat moleküllerinin üretilmesinde ve şekil almasında etkili olduğunu belirtmektedirler (Özelsel, 2002, s. 172). Bilimsel çalışmalarda bu konunun göz ardı edilmesine rağmen beden-ruh etkileşimini kanıtlayan onlarca araştırma yapılmıştır. Bilhassa fizyolojik hastalıklar üzerinde gerçekleştirilen araştırmalar bu durumu destekler niteliktedir.

Fizyolojik hastalıklarla baş etmeye çalışan bireylerin psikolojileri yaşadıkları durumdan negatif yönde etkilenmektedir. Bireyin dünya görüşü iyimser özellikte ve ruhsal yaşamı güçlü ise hastalıklarla başa çıkması da kolay hale gelecektir. Yanı sıra ruhsal hayatına binaen bireye güven ve huzur veren dua da hastalıklarla başa çıkmayı kolay hale getirmekte ve hastalıkların iyileşmesinde etkisi görülmektedir.

Duanın beden ve psikolojik hastalıklar üzerinde meydana getirdiği etkileri, bilimsel açıdan tespit etmenin bazı güçlükleri bulunmaktadır. Duanın meydana getirdiği etkiyi ölçmenin güçlüğü; dua düzeyinin ölçülememesi, hangi duaların kabul olup olmadığı, dua yapılan grup ile dua yapılmayan grup karşılaştırılırken dua yapılmayan gruba gerçekten dua yapılmadığının bilinmemesi vb. sebeplerden kaynaklanmaktadır (Cohen, 2000, ss. 45-47).

Tüm bu olgular duanın etkisini tespit etmede ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Fakat hem psikolojik hem de tıbbi tedavilerde olduğu gibi, doğru bir şekilde kullanılan dua pozitif etki

yaratabilmektedir. Duanın ne kadar etki yaptığından ziyade hastalıklara pozitif etki yapması önemlidir. Günümüz bilim insanları beden-ruh sağlığı arasında etkileşim olduğunu, beden sağlığının ruh sağlığını ve ruh sağlığının da beden sağlığını etkilediğini kabul etmektedir (Day, 2004, s. 16).

Potts, Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyinde yaşamlarını sürdüren bir Afrikalı topluluk arasında kanser hastalığı ve bu hastalıkla başa çıkma yöntemleri üzerine bir çalışma yürütmüşlerdir. Çoğu açık uçlu sorulardan meydana gelen soruların yöneltildiği araştırma bulgularına göre insanların Tanrı'ya inanması, şifa verenin Tanrı olduğunu düşünmeleri ve duanın kansere karşı bir başa çıkma metodu olarak kullanmaları ortaya konulmuştur (Witter, 1996, s. 11).

Yaşanan hastalıkların birey psikolojisine negatif etki yapabilmesi söz konusu olabilir. Bundan dolayı önemli hastalıklarla başa çıkmada birey psikolojik destek de almak mecburiyetinde kalabilir. Kanser hastalığı birçok hastalığa göre çok önemli bir hastalık olarak görülmektedir. Kanser hastalarının dini bağlılıklarını araştıran pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu kapsamda Mısırlı ve İsviçreli kanser vakalarının ciddi bir bölümü, Allah'a inandığını ve dua yapmanın hastalıkla mücadele etmede destek sağladığını belirtmişlerdir. Yanı sıra kanserli hastaların hastalıkla mücadelede alternatif tedavi yöntemleri arasında en fazla duaya müracaat ettikleri tespit edilirken, hastaların %93-98'i hastalıkları süresince din adamları tarafından ziyaret edilmelerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir (Koenig ve diğ., 2001, ss. 311-314). Kanser hastalığının tedavisinde çok önemli bir etken olarak görülen motivasyon ve moral, bireyin dindar çevresi tarafından sağlanabilir. Olumlu düşüncelere sahip olan hastalar stres ve depresyondan uzaklaşarak, hastalığın iyileşme hızı da yükselecektir.

Kanser gibi ciddi bir hastalığa yakalanan bireylerde, bazı durumlarda negatif dini başa çıkma meydana gelmektedir. Bu tarz başa çıkmada istek duası yapan bazı hastalar dualarına icabet edilmediği düşüncesi içine girebilmektedir. Bu düşünce içerisinde olan hastalar, duayı negatif bir dini başa çıkma olarak kullanmaktadırlar. Fakat bu düşünceye sahip olan hastaların yaşamlarından memnuniyet duymalarında ve psikolojik iyi hallerinde düşmeler gözlemlenmiştir. Yanı sıra kansere bağlı stres semptomlarında da yükseliş meydana gelmiştir (Sherman, 2001, ss. 178-179). Bu nedenle dua yapma veya bir dine inanma daima pozitif etki oluşturmamaktadır. Fakat burada üzerinde durulması gereken konu, duanın gerçek bir manasına sahip olmayan veya gerçek imana sahip olmayan bireylerde dua negatif etkiler oluşturabilir. İmanın hakiki lezzetine erişen ve dinin özüne bağlı kalan birey ise yaşadığı olumsuzluklara bir mana yükler. Bu şekilde birey hastalığı ile başa çıkmada zorlanmaz ve din pozitif anlamda bir destek sağlamış olur.

Araştırmanın amacı ve önemi

Bu araştırmanın amacı kanser hastalığı ile başa çıkmada duanın etkisi ile pozitif bir ruh haline sahip olma arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak ve hastaların dua eğilimlerinin tespit edilmesidir. Din sosyolojisinin ilgi alanına giren çoğu konu, Batı'da detaylı biçimde araştırılmıştır. Fakat Türkiye'de bu bilim dalının yeni gelişme gösterdiği ve bu alanda araştırma yapan akademisyenlerin azlığı nedeniyle dua başta olmak üzere, hala derinlemesine araştırılmayı bekleyen konular bulunmaktadır. Araştırma bu açıdan önem taşımaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma nitel özellikte fenomenoloji (görüngübilim) türü bir çalışmadır. Fenomenoloji yaklaşımın temelini, her insanın dış dünyayı kendine özgü şekilde algılamasına dayandırmaktadır. Bu yaklaşıma göre kişi dış gerçekliği değil, dış gerçekliğin bireyde meydana getirdiği algıyı anlayarak dış dünyaya kendi penceresinden bakmaktadır. Fenomenoloji farkında olunan fakat

ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanan bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Olgu bilim çalışmalarında veri toplama kaynakları çalışmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışarı yansıtabilecek, aktarabilecek bireyler veya gruplar oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 72-74).

Çalışma Grubu

Araştırma 2017 yılı Aralık ayı içerisinde Ankara Onkoloji hastanesinde kemoterapi tedavisi alan 18-60 yaş arası 14 kanser hastası oluşturmaktadır. Çalışma grubunun tespit edilmesinde amaçlı örnekleme (Purposive Sampling) biçimlerinden benzeşik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Benzeşik örnekleme, örneklemin araştırmanın problemiyle alakalı olarak evrende yer alan benzeşik bir alt grup veya durumdan oluşturulmakta olup evrende yer alan ve birbirine benzeyen alt gruplardan birinin seçilmesidir. Patton'a (2014) göre; nitel çalışmalarda örneklem büyüklüğü tespitinde bir kural olmayıp araştırmanın anlam ve geçerliliği ulaşılan bilginin zenginliğine bağlıdır. Araştırmanın çalışma grubunda 8 kadın hasta 6 erkek hasta yer almaktadır. Araştırma grubunun %57'si kadın, %43'ü erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerini açık uçlu 8 sorudan oluşan ve araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu oluşturmaktadır. Briggs (1986) görüşmenin, sosyal bilim araştırmalarında en sık başvurulan veri toplama yöntemleri arasında olduğunu belirtmekte ve bu olgunun görüşme yöntemini; kişilerin deneyimine, görüşlerine, tutumlarına, inançlarına, duygularına ve şikayetlerine ait bilgi elde etmede çok etkili bir yöntem olmasından ileri geldiğini savunmaktadır. Görünürde kolay bir veri elde etme yöntemi olarak görünmekte ve yalnızca dinleme ve konuşma gibi herkes tarafından temel yetenekleri gerektirdiği düşünülmektedir. Fakat "görüşme beceri, duyarlık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsaması açısından hem sanat hem de bilimdir" (Patton, 1987). (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 113.). Görüşme formunun açık uçlu sorularla oluşturulmasının nedeni hastaların dua konusundaki düşüncelerini derinlemesine meydana çıkarmaktır. Araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme formu iki bölümden oluşmakta birinci bölüm kişisel bilgilerden, ikinci bölüm ise hastaların dua konusundaki düşüncelerini ortaya koymak amacı ile 8 açık uçlu sorudan oluşturulmuştur. Veri toplama aracının oluşturulmasında ilgili literatür taraması neticesinde ulaşılan araştırmalardan faydalanılmıştır. Veri toplama aracı 2 öğretim üyesi tarafından incelenerek gerekli düzeltmelerin yapılması ile son şekli verilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmacı tarafından hastalardan ve hasta yakınlarından izin alınarak hastane kantininde yüz yüze görüşme ile elde edilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi verilerin açıklanmasında ilişki ve kavramlara erişebilmektir. Verilerin kavramlaştırılması sonrası sistematik şekilde düzenlenen verilerle açıklayıcı temalar oluşturulur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ulaşılan veriler tek tek okunarak kodlama yapılmış ve kategorize edilmiştir. Hastaların görüşleri doğrultusunda ulaşılan verilerden doğrudan alınan yazılı alıntılarla desteklenmiş ve araştırma güvenilirliği ve geçerliliği oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada hastalara cinsiyetin baş harfi ve numara yardımı ile kodlamalar yapılmıştır. Verilerin analizi sırasında kadın hastalara K1 (Kadın hasta 1) E1 (Erkek hasta 1) olarak değer verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmada elde edilen bulgular, katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar ile oluşturulan kategoriler altında hasta görüşlerine yer verilerek yorumlanmıştır.

- Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyete göre dağılımları; 8 (%57.14) kadın 6 (%42.85) erkek hasta,
- Araştırmada yer alan katılımcıların yaşlarına göre dağılımları; 18-30 yaş aralığı 4 hasta (%28.57), 30-45 yaş aralığı 7 hasta (%50), 45-60 yaş aralığı 3 hasta (%21.43),
- Araştırmada yer alan katılımcıların medeni durumlarına göre dağılımı; 10 (%71.43) katılımcı evli, 4 (%28.57) katılımcı bekar,
- Araştırmada yer alan katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı; 1 hasta (%7.14) okuryazar değil, 5 (%35.71) hasta ilköğretim, 7 (%50) hasta ortaokul, 1 (%7.14) hasta lise mezunu,
- Araştırmada yer alan katılımcıların tedavi gördüğü süreye göre dağılımı; 1 yıl ve daha az kanser tedavisi alanlar 2 (%14.28) kişi, 1-3 yıl aralığında kanser tedavisi alanlar 8 (%57.14) kişi, 3 ve daha uzun süreli kanser tedavisi alanlar 4 (%28.57) kişi,
- Araştırmada yer alan katılımcıların dini bilgi düzeylerine göre dağılımı; dini bilgi seviyem çok az diyenlerin sayısı 1 (%7.14) kişi, biraz dini bilgiye sahibim diyenlerin sayısı 5 (%35.71) kişi, dini bilgi düzeyim yeterlidir diyenlerin sayısı 4 (%28.57) kişi, dini bilgi düzeyim çok yüksek diyenlerin sayısı 4 (%28.57) kişi şeklindedir.

Hastalara yöneltilen “Hastalığınız süresince Allah’a dua yapar mısınız?” sorusuna ilişkin görüşler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Hastalığınız süresince Allah’a dua yapar mısınız?

Kategoriler	Örnek İfadeler
Devamlı	<i>Hastalığım olsun ya da olmasın devamlı duaya müracaat ederim. K-8</i> <i>Allah’a inanıyor ve dua yapıyorum. Tek çare Allah olduğunu biliyorum. Tıpta bu hastalığın bir çaresi olmadığını biliyor ve Allah’tan umut kesmiyorum. Allah isterse beni iyileştirir ve Allah isterse beni iyileştirmez. Bu nedenle her şer Allah’ın istemesiyle gerçekleşir. K-3</i> <i>Günlük hayatta sık sık dua yaparım. En fazla duaya başvururum. Şifa bulmak için sürekli Allah’a dilete bulunurum. Tak umudum Allah’tır. Sağlıklı olmamı da hastalığa yakalanmamı da sağlayan O’dur. Bu nedenle Allah’tan asla umudumu kesmem. E-6</i>
Acının yüksek olduğu durumlar	<i>Hastalığımın çok ağrılı olduğu dönemlerde devamlı bir şekilde duaya başvururum. Ağrımın şiddetine göre Allah’a dua yaparım. E-2</i>
Ara sıra	<i>Her zaman dua etmem, ancak çok zor durumda kalırsam dua ederim. E-5</i> <i>Bu süreçte insanların çok fayda sağlamayacağını düşünüyorum. Artık bu hastalığa bir çare bulmam gerektiğinin farkına vardım. Bu süreçte çok yıprandım ve şöyle düşündüm. Allah’a dua etmem beni hayatta tutunmama yardımcı oldu. Beni rahatlattı ve umudumu yükseltti. Ailemin ve arkadaşlarımda desteği ve onların duaları da bana huzur veriyor. Aynı zamanda ilaçlarımı alıp hekimlerin tavsiyelerine de uyuyorum. K-1</i>

Araştırmada yer alan katılımcıların %82'si dua etmenin kanserle baş etmede çok büyük destek ve umut kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle duaya yüklenen anlam bireyin hayatında çok önemli bir yerdedir. Tablo 1'de görüldüğü gibi katılımcılar hastalıkları süresince duaya müracaat etmişler ve duadan çok büyük beklenti içine girmişlerdir.

Hastalara yöneltilen “*Hastalığınız süresince Kur'an-ı Kerim okur musunuz?*” şeklindeki soruya verilen yanıtlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Hastalığınız süresince Kur'an-ı Kerim okur musunuz?

Kategoriler	Örnek İfadeler
Hastalığım boyunca Kuran-ı Kerim okuyorum	<i>Hasta olduğumda sürekli okurum ya da okuyamayacak durumda olduğumda yakınlarımdan başımda okumasını isterim. E-4</i> <i>Hastalığım boyunca bildiğim tüm duaları sureleri okuyorum ve bilmediklerimi de öğrenmeye çalışıyorum. K-2</i>
Kuran- Kerim'den bazı ayetler okuyorum	<i>Hasta olduğumda Kuran-ı Kerim'den bazı sureleri okurum.</i> <i>Allah tarafından gelen hastalıklar neticesinde sabretmek gerekir ve sabrederken de mutlaka dualar okunmalıdır. Duaların bizzat Kuran-ı Kerim'den okunması ile daha fazla etkili olacağına inanırım. Hastalıkla ilgili olan bazı ayetlerin önemli olduğunu biliyorum. K-5</i> <i>Hastalık türlerine göre yapılan dualar vardır ben onları öğrenmeye çalışıyorum. E-3</i>

Tabloda görüleceği üzere iki kategoride değerlendirilen cevaplar; katılımcıların hastalıkları sırasında Kuran-ı Kerimi devamlı okudukları ve bazı ayetlerin ise özellikle hastalıkla ilişkili olduğu ve bu yönde okudukları ifade edilmiştir. Hastalıkları sırasında devamlı okuyanlar ve okuyamayacak durumda iseler yakınlarından okumalarını talep ettiklerini belirtmişlerdir. Bir başka cevap ise hastalıkla ilişkili özel duaların olduğunu, hastalık çeşitlerine göre dualar yaptığını açıklamıştır. İnsanlar bilhassa travmatik tecrübeler, kaza ve kanser gibi ciddi hastalıklarla karşılaştıklarında dine yönelerek Kuran-ı Kerim okuma ve bazı ayetleri özellikle okuyarak bu durumla baş etmeye çalışmaktadır. Allah ile duygusal bir bağ kurmak ve O'na sığınmak insanları rahatlatmaktadır. Bu hisler vasıtasıyla bireyler zorluklarla başa çıkabilmektedirler.

Hastalara yöneltilen “*Hastalığınız süresince Allah'a dua etmenin iyileşmede faydalı olacağına inanıyor musunuz?*” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Hastalığınız süresince Allah'a dua etmenin iyileşmede faydalı olacağına inanıyor musunuz?

Kategoriler	Örnek İfadeler
Dua etmenin çok fayda sağladığını düşünenler	<i>Her sıkıntının dua ile geçebileceğine inanıyorum. Hiçbir zaman kötümser düşünmem ve bu konuda tecrübe ettiğim olaylar olmuştur. Pozitif düşünmek beni Allah'a inanıp O'na sığınmak beni kurtaracaktır. E-5</i> <i>Hastalandıktan hemen sonra çok şiddetli ağrılar ve acılar çekmeye başladım. Allah'im ne olur canımı al da kurtulayım diye yalvardım. Sonra acılar dindiğinde ben ölmek istemiyorum dedim. İyileşeceğim ve</i>

	<i>bunu için mücadele etmeliyim dedim. Ölmek için ettiğim duaların yerini iyileşmek için etmeye başladım. Allah'a iyileşmem karşılığında bazı sözler verdim. İyileştiğimde çok dindar olacağım ve hep iyi şeyler yapacağım dini hizmetlerle hayatımı geçireceğim dedim. Dualarımın kabul olacağını ve iyileşeceğimi düşünüyorum. K-6</i>
Dua etmenin bir şey kaybettirmeyeceğini düşünenler	<i>Hastanın iyileşmesini istemesi ve bu yönde bir beklenti içinde olması ümidi vardır. Dua ümitlerin gerçek olmasını dilemektir. Psikolojik açıdan yarar sağlayacağı düşüncesindeyim. E-5</i>
	<i>Hastalıklar tedavi edilerek iyileşmektedir. Ancak dua yapmanın bu noktada zararı yoktur. O nedenle dua yapmak bana birşey kaybettirmez. K-3</i>

Dini olarak başa çıkma ile alakalı gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde bireyler Tanrı'yı merhametli olarak görmektedirler. Hasta zor durumda kaldığında iyileşmek için devamlı Allah'a dua yapmaktadır. Dahası iyileşmesi karşılığında dindar olmak için sözler vadetmiştir. Allah ile pazarlık yapmaktadır. Bu tablodaki iki unsur dua ve Allah inancıdır. Bu nedenle Allah'a olan inanç bireyin zor durumlarında bu iki unsura (Allah ve dua) yönelmektedirler. Allah'a dua yapmanın hastalarda ümitsizliği yok ettiği ve psikolojik açıdan rahatlatıcı görülmektedir.

Hastalara yöneltilen “*Hastalandığınız süresince ailenizden size dua yapmasını bekler misiniz?*” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. “Hastalandığınız süresince ailenizden size dua yapmasını bekler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar

Kategoriler	Örnek İfadeler
Kendi duamı kendim yaparım	<i>Hasta olduğumda beni ziyaret etmeleri, ya da bir telefonla arayıp geçmiş olsun demeleri yeterlidir. Özellikle onlardan dua istemem. Ama onlar mutlaka dua yapacaklarını ifade ederler. K-3</i>
	<i>Hasta olduğumda fazla içime kapandım. Çok fazla birşey istemiyorum. Yapabildiğim kadar kendim dua yapmaya çalıştım. E-4</i>
	<i>Hastalığım sırasında hiç kimseye yük olmak istemiyorum. Bu kişiler ailem de olsa onlardan böyle bir talebim özellikle olmadı. Ama onlar zaten benim için dua yaparlar. K-5</i>
Başkasının dua yapmasını çok önemserim	<i>Bu hastalığa yakalandıktan sonra isteklerim sanki çok arttı. Dua isteğim de bu isteklerin başında gelmektedir. Tüm ailemden benim için dua yapmasını özellikle istedim. Zaten onlar da ben demeden yapıyorlar. Benimle yeteri kadar ilgilenmelerini ve bu ilginin de dua ile olabileceğini söyledim. K-2</i>
	<i>Bir kişinin bir başkası ile ilgili dualar yapması çok makbuldür. Ve Allah katında belki de benim yaptığım duaya göre daha geçerlidir. Bu nedenle her yakınımdan mutlaka benim için dua yapmasını isterim. Gıyabında yapılan dualar mutlaka kabul edilecektir. E-5</i>

Tabloda verilen yanıtlardan anlaşılacağı üzere hastalardan bazıları, hastalığı yenmek için ailesinden yardım beklemektedir. Ailesinin desteği ile bu hastalıktan kurtulabileceğini, ailesi tarafından yapılan duanın hastalığı yenmede büyük bir etkisinin olabileceğini düşünenler bulunmaktadır. Diğer kategoride ise ailesinden dua yapmalarını özellikle istemeyenler yer almaktadır. Bu kişiler de duayı kendileri yapmakta ailesinden özellikle bir talepleri olmadıklarını ifade etmekte ama onların zaten mutlaka dua yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu tabloya göre kişinin hastalıkla baş etmede ailesi tarafından yapılan duaların büyük etkisi olduğu söylenebilir.

Hastalara yöneltilen “Hastaların duası kabul olur” anlayışı hakkındaki düşünceniz nedir? sorusuna ait görüşler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Hastaların duası kabul olur konusundaki düşünceniz nedir? sorusuna ait görüşler

Kategoriler	Örnek İfadeler
Bu konuda hadisler var	<i>Evet kesinlikle katılıyorum. Hatta bu konuda hadisler var..mesela bu hadislerden birisi şöyledir: şu üç kişinin duası kabul olur; hastanın, yolcunun ve Kabe’yi ilk gören kişinin. K-8</i>
	<i>Şu üç kişinin duası kabul edilir; hastanın, babanın evladına yaptığı dua ve mazlumun duası. K-3</i>
Kesinlik yoktur	<i>Bu konuda kesinlik olduğunu düşünmüyorum. Ancak hastalar acı çektiği anlardan Allah’a yalvarırken çok samimi ve içten olurlar. Belki Allah bu samimiyet ve içtenlik karşısında duasını kabul eder. E-4</i>

Hastalar kendileri tarafından yapılan duaların kabul olacağı konusunda hemen hemen aynı düşünceye sahiptir. Katılımcıların büyük bölümü hadislerle bu konuyu açıklamışlardır. Kesinlik olmadığını söyleyen bir katılımcı ise samimi ve içtenlik olduğu için hasta tarafından yapılan duaların kabul olabileceğini düşünmektedir.

Hastalara yöneltilen “Hastalığınız süresince kullandığınız ilaçların mı yoksa duanın mı daha etkili olduğunu düşünürsünüz?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. “Hastalığınız boyunca yapılan kemoterapinin mi yoksa duanın mı daha etkili olduğunu düşünürsünüz?”

Kategoriler	Örnek İfadeler
İlaçlar ve kısmen dua	<i>Bu öyle ciddi bir hastalık ki bunun tedavisi görünüşe göre ilaçlar la yapılabilmekte. Duaların da etkisi vardır diye düşünüyorum. K-3</i>
Kesinlikle Dua	<i>Bu hastalıktan tamamen kurtulan kişileri biliyorum. Bu hastalığın tedavisi olmadığı söyleniyor. Bu iyileşen kişilerin mutlaka dualarının kabul olduğunu düşünüyorum. E-6</i>
	<i>Duası kabul edilenler iyileşiyor. İlaçlarla bir yere kadar tedavi olabiliyorsunuz. Fakat Allah sizin dualarınıza icabet ederse kesinlikle iyileşirsiniz. E-1</i>
	<i>Verilen ilaçlar ya da aldığım kemoterapi bir araçtır. Allah istediğinde her şey</i>

olur, istemezse hiçbir şey olmaz. Bu nedenle dua çok etkilidir. K-1

Tablodan anlaşılacağı üzere katılımcıların yaptığı yorumlar duanın iyileşmede ilaçtan daha etkili olduğunu/olabileceğini düşünmekte. Katılımcılardan bir kişi duanın etkisi mutlaka vardır ancak öncelikle ilaçların tedavi yapabileceğini ifade etmiştir.

Hastalara yöneltilen “Hastalığınızda iyileşme sağlamak için şifa ayetleri taşınması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verdiği yanıtlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Hastalığınızda iyileşme sağlamak için şifa ayetleri taşınması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verdiği yanıtlar

Kategoriler	Örnek İfadeler
Şifa ayetleri taşınmalı	<i>Hastalık esnasında şifa ayetleri okunmalıdır. Okunmasının yanında hastanın yanında taşınmasının çok fayda sağlayacağını düşünüyorum. Ben yanımda şifa ayetleri içeren bir yazı taşıyorum. K-3</i>
Şifa ayetleri taşınmamalı	<i>Okumak faydalıdır diye düşünüyorum ancak yanında taşınmanın bir fayda sağlayacağı düşüncesini taşımıyorum. E-2</i> <i>Okunması fayda sağlar ancak taşınması konusunda bir fikrim yok. K-8</i>

Tablo 7’de hastalar tarafından yanıtlar incelendiğinde hastaların tümü şifa ayetlerinin okunması konusunda hem fikir ancak şifa ayetlerinin taşınması konusunda büyük çoğunluğu hemfikir olmakla beraber taşınmasının bir fayda sağlamayacağını düşünmektedir. Her iki şekilde düşüncesini açıklayan kişilerin tümü de bu ayetlerin bir dua niteliği taşıdığını ve mutlaka hastalık sürecinde okunması gerektiğini düşünmektedirler.

Hastalara yöneltilen “Hastalığınız süresince tedavi sırasında bir din görevlisi tarafından size dua yapılmasını ister misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Hastalığınız süresince tedavi sırasında bir din görevlisi tarafından size dua ve manevi destek yapılmasını ister misiniz?

Kategoriler	Örnek İfadeler
Sadece dua yapılmasını isteyenler	<i>Hastalığımın son evresinde ölümün yaklaştığı hissine kapıldığımda bir dini görevli tarafından yanımda dua yapılmasını ve Kuran okunmasını isterim. E-3</i> <i>Böyle bir görevlinin benim için dua yaptığını bilmek beni mutlu eder. K-6</i> <i>Sohbet etmek istemem. Dua etmesi benim için yeterlidir. E-6</i>
Hem dua hem de sohbet edilmesini isteyenler	<i>Beni rahatlatan şeyler söylemesi hadis ve ayetler okumasını isterim. Belki benim aklıma gelmeyen şeyler olabilir bana hatırlatması açısından bir din görevlisi ile sohbet etmek isterim. K-5</i> <i>Benim için dua yapmasını isterim hatta durumum müsait ise benimle sohbet etmesini dini telkinlerde bulunmasını da isterim. K-8</i> <i>Ben son nefesimi verirken yanımda bir dün görevlisinin olması bana huzur verir. Dini telkinler mutlaka gereklidir. Çünkü ahirete imanlı bir şekilde gitmek istiyorum. Bana yol gösterici olacaktır. E-3</i>

Hastalığının zorluğundan dolayı isyan edebilirim. İsyan etmemek için bu durumda dini telkinler almak isterim. Dua yapması da bana huzur verecektir. E-6

Tablodan anlaşılacağı üzer katılımcıların tamamı din görevlisinin yanında olması konusunda hem fikir. Ancak bir kısmı yalnızca dua yapmasını dini telkin ve sohbet istemediğini belirtirken büyük bölümü ise hem dua hem de dini telkinler istediklerini ifade etmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Kemoterapi alan kanserli hastalarla görüşmeler sırasında kendilerini çok dindar ve iyi bir dindar olarak düşünenler, kendini orta derecede ve daha az dindar olarak görenlere göre daha iyi bir psikolojiye (pozitif psikoloji) sahip oldukları görülmüştür. Kanser hastalığı ile mücadele ederlerken çok dindar olduklarını belirtenlerin dini yönelimlerinin (duaya başvurma sıklıklarının) daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu neticelerden hareketle dindarlığı yüksek olan kişilerin daha az dindar olanlara göre daha az stresli oldukları ve mücadelede daha kararlı oldukları görülmüştür.

Kanser hastalığı gibi zor bir durumla mücadele etme sürecinde dua ve Allah inancı önemli bir teselli ve umut kaynağı olarak görülmektedir. Buradan yola çıkılarak kişinin zor durumlarında ve çaresin kaldığı anlarda duanın önemli bir role sahip olduğunu söyleyebiliriz. Hasta için hayat ideallerinin tehdit altında olması, gelecek kaygısı taşınması, sosyal rollerin değişimi, bazı bedensel değişiklikler (saç kaybı) hastalarda kaygı ve endişelere neden olmaktadır. Bu durumda mutsuzluk, hayattan zevk almama, yorgunluk, kaygı ve ölüm korkusu sıkça görülmektedir. Bu süreç içinde hastaya ailesi, yakınları ve dini bir görevli tarafından destek sağlanması hastada oluşan negatif etkilerin azalmasını sağlamaktadır.

Hastaların bazı şifa ayetlerini yanında taşımaları, onları rahatlattığını umut ve huzur verdiği görülmüştür. Aileleri tarafından yapılan duaların da kabul olduğunu düşünen katılımcıların sayısı da fazladır. Kanser hastaları ile ilgili gerçekleştirilen bir çalışmada hastaların büyük bölümünün kanser hastalığı ile mücadelesinde ailesinin ve yakınlarının manevi desteğinin büyük etkisi olduğu tespit edilmiştir (Stoll, 1986, s. 13). Araştırma sonuçlarına göre bütün katılımcıların hastalıkla mücadele etmede sıklıkla duaya başvurdukları görülmüştür.

Öneriler

Kanserli hastalar için hastalıkları boyunca sağlanacak bir manevi destek çok önemlidir. Hasta ailesinin ve yakınlarının bu anlamda büyük katkısı olacaktır. Hastaya sağlanan manevi destek iyileşme sürecine pozitif etkiler oluşturacaktır.

Hasta ile etkili bir iletişim oluşturularak hastanın psiko-sosyal uyumu, tedaviye uyumu, karar vermesi ve bakım memnuniyeti yükseltilmelidir.

Kanser hastaları ilk sırada olmak üzere çeşitli ağır hastalık yaşayan kişilerin hissettikleri ıstırapı anlamlı hale getirecek, ölüm sonrasına hazırlayacak dini danışmanlık ve manevi bakım hizmetleri için çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Briggs, C. L. (1986). *Learning how to ask: A sociolinguistic appraisal of the role of the interview in social science research*, Cambridge University Press, İngiltere.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Bütün, M. ve Demir, S.B. (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

- Levine, M. (2008). Prayer as Coping: A Psychological Analysis, *Journal of Health Care Chaplaincy*, 15(2), 80-98.
- Cohen, Cynthia B. ve diğ., (2000). Prayer as Therapy, *Journal Title: The Hastings Center Report*, 30(3), 45-47.
- Özelsel, M. M. (2002). *Halvette 40 gün*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ümit, H. (2010). *Din Psikolojisi Açısından Dünyevi İstek Duaları*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Day, K.P. (2004). *The Effect of Intercessory Prayer on the Physical Health of College Students*, Doktora Tezi, Spalding University, USA.
- Witter, J. P. (1996). *The Effect of Expentancy Regarding the Efficacy of Intercessory Prayer on the Subjective Experience of Pain by Cronic Pain Patients*, Doktora Tezi, Miami University, USA.
- Koenig, H. G. ve Michael E. McCullough, D. B. Larson. (2001). *Handbook of Religion and Health*, Oxford Oxford: University Press.
- Sherman, A. C. ve Simonton, S. (2001). *Religious Involvement Among Cancer Patients*, Faith and Health, Ed. Thomas G. Plante and Allen C. Sherman, New York: The Guilford Press,
- Albayrak, A. Acuner, Y. ve Seyhan, B. Y. (2014). Dua Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(34), 365-372.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Stoll, Basil A. (1986). *One Patient Looks at Cancer*, Coping with Cancer Stress, Martinus Nijhoff Publishers, Boston: Lancaster.